

Tudi pastir nema stalnega stanovanja; s čedo hodi na pašo. A vendar se užé prvi pastirji nekatere živali udomačili, k sebi privadili. Za te živali so skrbeli in je varovali krvoločnih zverí.

Pravo človekovo gospodarstvo začénja se še le s poljedelstvom. Poljedelec je največ vedno na tistej zemlji, katero si je izbral in v potu svojega obraza obdelal in obsejal. Kamor koli bi šel dalje, povsod ga čaka novo težko delo. Torej se neseli na izbranej zemlji, in si postavi stalno stanovanje. Poljedelec obdeluje zemljo; prisili divjo lesniko, da rodi sočno ovočje (sadje); v njegovem vrtu se v njegovem varstvu divja cvetica in drugo cvetje mnogo lepše razvija. Privadil je k sebi govéd, ovco, kozo, svinjo, osla, konja, kamelo, psa, mačko in druge živali. Iznášel je ogenj, ki mu iz mesá divjih in domačih živali, in iz raznih vrtnih in poljskih pridelkov pripravlja okusne in zdrave jedi. V ognju topí tudi razne kovíne in rude; iz njih izdeluje razna orodja za hišo in polje, kuje orožje in razne umeteljne in krasne stvari.

Iz lanú, konopelj, volne, svile in bombaža si naprede in natké sto in sto različnih tkanin. Iz lesa si izdeluje pohištvo in drugo potrebno orodje. Iz nekaterih kámenov in prstí topí steklo in žgé vsakovrstno posodje. Iz kámenja in lesá si stavi stanovanja; iz kamena umetelnik izteše lep kip, in iz raznih barv naslika lepo podobo.

Človek zida velika mesta, cerkve, trdnjave, vasi in trge. Seka in krčí in zopet zasaja in širi gozde, nezdrava močvirja izsušuje in izpreminja v zdrava polja. Velikim rekam stavlja jezove, da se ne razlijó po njegovih poljih. Preko visokih gorá dela ceste, rekam izpreminja struge. Po širokem morji, po jezerih in rekah plavajo ladije vsake vrste in vežejo zemlje in národe, ki so bili stoletja razdruženi. Večerne dežele menjavajo z jutrovimi, a stari svet menjáva z novim svetom svoje pridelke in izdelke.

Človek je gospodar na zemlji!

Razno življenje.

Omiko národov spoznavamo tudi iz njegovega vsakdanjega življenja, ako se oziramo na to, s čim se ljudje pečajo ali s čim se živé. Ljudje, ki polje obdelujejo in vedno v istem kraju bivajo, so bolj omikani nego lí óni, ki se vedno séljijo ter se pečajo le z živinorejo in z lovom. A človek si ne more vselej sam odločevati, kako bode živel, marveč mu to zapoveduje narava tistega kraja, katerega mu je stvarnik odločil za njegovo pozemeljsko bivanje. Prebivalci step in puščav, kjer se le sém ter tja nahajajo pičli pašniki, morajo biti vedni pastirji ali živinorejci, ki se vsak letni čas s svojimi čedami preseljujejo v druge kraje, iskajoč si boljših pašnikov. Tacim národom pravimo nomadi ali kočniki, a to zaradi tega, ker le v kočah stanujejo. Ljudje, ki so ob morji ali ob kakej večjej reki, tešéjo si ladije, ter se po vodi vozijo v druge kraje, kjer razno trgujejo; pečajo se tedaj z brodarstvom in s trgovino, premožni so in si stavijo lepa poslopja in mesta. Prebivalci nerodovitih in pustih morskih bregov so prosti ribiči. V rodovitih ravninah ljudje obdelujejo polje, ter živé mirno; a hribovci se bolj pečajo z drugimi rečmi, posebno tudi z lovom, ter ne živé tako mirno. Najbolj se omika širi po trgovini. Premóžnejši ljudje hrepené po ugódnjšem življenji, in to rodi nove potrebe; a obrtniki si pri-

zadevajo, da tem potrebam z novimi iznajdbami zadovoljujejo. Kar človeški duh in pridna človeška roka v jednom kraju iznajdeta, to se s trgovanjem zanaša v druge kraje in tako trgovina širi omiko iz dežele v deželo; a mesta postajajo učilnice, iz katerih se širijo umétnosti in znanosti daleč po svetu.

Čebele.

Čebelar ima pred ulnjakom svoje pravo veselje, posebno kadar gredé čebele na ajdo. Največ in najboljšo pašo daje čebelam ajda. Ker se pri nas, posebno na Kranjskem, mnogo ajde seje, zato se čebele tú prav dobro obnašajo. Kranjske čebele tako dobro slové, da si je za plemo naročajo daljni nemški, laški in ruski čebelarji, dà, celó v Egiptu, v Indiji in v Ameriki imajo užé kranjske čebele.

Med Šmarnim, ko je ajda v najlepšem cvetji, mika človeka gledati, kako te prepridne živalice, čebele, hité nabirat in nanašat medene róse, katere na sto in sto kilogramov visí in prijetno diši v bliščečih se iskrah po zvezdatih ajdovih cvetkah. Zjutraj, kakor hitro se razgreje zrak, oživahnele čebele kar curkoma hité na pašo. Ako je južno-soparen, medenemu rosenju posebno ugoden dan in blizu cvetoča ajda, tedaj se prav malo, po kakih 8 do 12 minút, mudé na cvetji, a potem urno vračevaje se težko otovorene z medeno kapljo cepajo v panje in zalivajo satovje. Če je ugodno vreme, jeden sam dober čebelen panj v jednom dnevu nanósi čez poldrugí kilogram medú. Ob ajdovem cvetji torej jeden dober panj dáje več nego li trije slabi. Dober panj potrebuje 6000 čebel, da ž njimi dela satovje in ogreva zalégo; če ima panj 24.000 čebel, léta jih 18.000 na pašo: iz tacega z 12.000 samo 6000, in iz ónega s 6000 ali 7000 léta jih jedva do 2000 medú nabirat.

V panji so trojne čebele: kraljica ali matica, delavke in troti. Matica je mati vseh čebel, ki so v panji, in je tudi veliko večja od družih. Izleže na leto nad 40.000 jajčec, iz katerih se v 20 dneh čebelice zgodujejo. V enem panji živí 10.000 do 25.000 delavek, 500 do 2000 trotov in samo jedna matica. Delavke opravljajo vsa opravila, ter imajo za to tudi pripravno orodje in orožje, da se branijo, kadar je treba.

Troti so večje čebele moškega spola. Trote, ki ne delajo in so v panji nepotrebni, čebele moré in odpravljajo. Kakor človek tako imajo tudi pridne čebele svoje sovražnike in sovražnice, divje čebele, ki nič ne nabirajo nego le drugim čebelam kradejo in ropajo. Tudi sršeni in ôse je lové, in še celó nekateri ptiči, posebno lastovke, je grabijo.

Čebele človeku dajejo mnogo mnogo dobička. Prinašajo mu med in vosek, in koristijo tudi s tem, da otrsajo cvetni prah in množé rodovitost žita i. t. d.

Pesnik Vodnik je o čebelah pel:

„Obirajo ajdo
Nedolžne tatíce,
Č'belarjem pa nos'jo
Debele mošnjíce.“